

Vergaderjaar 1985–1986

19 260**Het treffen van een inkomensvoorziening voor oudere werkloze werknemers van wie het recht op een uitkering op grond van de Werkloosheidswet is geëindigd (Wet inkomensvoorziening oudere werkloze werknemers)****Nr. 15****NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET EINDVERSLAG**

Ontvangen 25 maart 1986

Inleiding

De leden van een aantal fracties stellen na lezing van de memorie van antwoord en de inmiddels ingediende nota van wijziging nog een aantal vragen over de voorgestelde Wet inkomensvoorziening oudere werkloze werknemers (IOW), waarvan wij met belangstelling hebben kennis genomen. Hierop zal ik, mede namens Staatssecretaris A. Kappeyne van de Coppello in deze nota nader ingaan. Ook zijn enige vragen met betrekking tot de IOW gesteld in het eindverslag betreffende de nieuwe Werkloosheidswet (nWW), kamerstukken II, 1985–1986, nr. 19 261. Op deze vragen wordt eveneens in deze nota ingegaan.

De leden van de P.v.d.A.-fractie blijven bij hun opvatting, dat een betere dan de voorgestelde bescherming van oudere werklozen geboden is. De leden van de fractie van het C.D.A. daarentegen zijn verheugd over het indienen van het wetsvoorstel IOW. De leden van de V.V.D.-fractie hadden al in het voorlopig verslag van hun instemming blijk gegeven. De leden van de fractie van D'66 handhaven hun afwijzende houding.

Deze leden van alle genoemde fracties stellen opnieuw vragen over de positie van oudere ex-zelfstandigen. Daarbij doet zich de vraag voor of de personenkring van de IOW met deze categorie van personen kan worden uitgebreid of dat een op de IOW gelijkende regeling in een ander kader zou kunnen worden gecreëerd. Wij komen hieronder daarop terug, voorzover na de behandeling van dit onderwerp in de memorie van antwoord nog vragen zijn gebleven.

De personenkring van de IOW is eveneens in het geding waar het gaat om werkloze, gedeeltelijk arbeidsongeschikten, die bij voortdurende werkloosheid na afloop van hun nWW-uitkering een beroep op bijstandsverlening zouden moeten doen. De leden van de fracties van C.D.A. en de V.V.D. doen in het eindverslag bij de wijzigingsvoorstellen betreffende de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW) en de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), kamerstukken II, 1985–1986, 19 256, suggesties om deze categorie eventueel tot de personenkring van de IOW toe te laten. Op deze suggesties gaan wij in in de nota naar aanleiding van dat eindverslag.

1. Algemene opmerkingen

De IOW in relatie met de nWW

De leden van de P.v.d.A.-fractie zijn ingegaan op de mogelijke effecten van een toepassing van de partnertoets in de IOW. Onder verwijzing naar het gestelde in de memorie van antwoord bij de nWW inzake het effect van de inkomenstoets in de IOW vragen deze leden, hoeveel oudere werklozen door de partnertoets een verminderde uitkering zullen ontvangen.

Het in de memorie van antwoord bij de nWW gegeven antwoord heeft betrekking op het totale effect van toepassing van de inkomenstoets in de IOW. Daarin is niet alleen vervat het effect van de toets op eigen inkomsten, doch ook op eventuele partner-inkomsten. Omtrent het afzonderlijke effect van de toets op partnerinkomsten bestonden tot op heden geen cijfermatige gegevens, zodat voornoemd effect impliciet is geraamd. Op dit moment zijn de eerste gegevens bekend van het in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uitgevoerde onderzoek naar het effect van de middelentoets. Alhoewel het definitieve eindrapport formeel nog niet is vastgesteld, kunnen uit de voorlopige resultaten wel gegevens worden afgeleid terzake van de door deze leden gestelde vraag.

Het effect van de toepassing van uitsluitend de inkomenstoets op uitkeringsgerechtigden met een maximale WWV-uitkeringsduur, die potentieel in aanmerking komen voor een Rww-uitkering, bedraagt van WWV'ers van 50 jaar en ouder in 1985 bijna 12%. Dit komt in grote lijnen overeen met het in de memorie van antwoord bij de nWW vermelde effect van 140 mln. gulden. Voor de betrokken groep van 50-jarigen en ouderen blijkt voorts, dat van alle onderzochte gevallen die geen dan wel een gedeeltelijke Rww-uitkering ontvangen als gevolg van de inkomenstoets, ruim 40% moet worden toegeschreven aan partnerinkomsten. Aannemende dat deze uitkomsten onverkort van toepassing zouden zijn op de IOW, kan worden berekend dat het effect van de toets op partnerinkomsten ruim 50 mln. gulden bedraagt. Dit komt overeen met circa 2500 personen met een volledige jaaruitkering IOW. Het is echter waarschijnlijk dat in het toekomstige bestand ook personen zullen voorkomen met een gedeeltelijke IOW-uitkering. Dit impliceert dat het aantal van 2500 personen feitelijk hoger kan liggen. Vooralsnog ontbreken evenwel de gegevens om dit aantal exact te ramen. Dezelfde kanttekening kan overigens worden geplaatst bij het geraamde aantal van 7000 personen dat is genoemd in de memorie van antwoord bij de nWW (kamerstukken II, 1985-1986, 19 261, nr. 8, blz. 169). Ook dit aantal personen kan hoger liggen, als de uitsplitsing mogelijk zou zijn geweest naar volledige en gedeeltelijke IOW'ers, die de effecten ondervinden van de inkomenstoets.

De leden van de C.D.A.-fractie delen de opvatting van het kabinet, dat de werkloze werknemer meer bescherming behoeft naarmate hij ouder is. Zij constateren dat dit in de wetsvoorstellen tot uiting komt in de met de leeftijd stijgende rechten in de nWW en met de invoering van de IOW. Zij vragen daarnaast te overwegen om voor degenen die na het bereiken van de leeftijd van 57,5 jaar werkloos worden, de vervolguitering in de nWW bij voortdurende werkloosheid te doen doorlopen tot hun 65ste jaar.

Dit voorstel zou neerkomen op een verlenging van de vervolguitering in de nWW van een algemeen geldende duur van één jaar tot in bepaalde gevallen 3,5 jaar. Deze duur blijft ook na de tweede nota van wijziging op de nWW terzake van de uitkeringsduur ongewijzigd.

Zoals onder meer uit de memorie van toelichting bij de nWW blijkt, zou uit oogpunt van een verdere individualisering van uitkeringsrechten een langere vervolguitering dan één jaar wenselijk zijn. Daartoe ontbreken thans echter de middelen. Een verlenging van de vervolguitering als een

mogelijke tegemoetkoming aan de groep van oudste werklozen strookt echter niet met de bedoeling die aan deze uitkering ten grondslag ligt. Bovendien zou dit leiden tot extra lasten van ongeveer f 60 mln.

Deze leden wijzen vervolgens op hun vraag in het voorlopig verslag bij de Invoeringswet stelselherzieningen (kamerstukken II, 1985-1986, 19 383, nr. 4) met betrekking tot een genereuzer overgangsregeling in artikel 7 van dat wetsvoorstel.

Wij stellen vast dat met die vraag geen wijziging van de voorgestelde IOW wordt beoogd. De beantwoording van die vraag is opgenomen in de memorie van antwoord bij de Invoeringswet.

In het eindverslag betreffende de voorgestelde nWW vragen de leden van de V.V.D.-fractie het kabinet om nader in te gaan op de mogelijkheid om werklozen, die reeds voor de ingangsdatum van de interimregeling voor oudere werklozen in de WWV (1 januari 1985) hun maximale WWV-uitkeringsduur hadden bereikt en diensgevolge thans Rww ontvangen, onder de werkingssfeer van de IOW te brengen. Deze leden doelen daarbij met name op die Rww-ers, die kunnen aantonen, dan wel aannemelijk maken, dat zij op de laatste dag van hun WWV-uitkering 54 jaar of ouder geweest zijn.

Een regeling zoals deze leden voorstellen achten wij om de navolgende redenen niet opportuun.

In de eerste plaats zal dit leiden tot een aanzienlijke toestroming van ex-WWV'ers die vóór 1 januari 1985 de maximale uitkeringsduur van de WWV bereikt hebben. Bij de aangegeven toetsingscriteria zullen dan in feite alle ex-WWV'ers, die tussen 1 januari 1974 en 31 december 1984 na het bereiken van de maximale WWV-termijn de Rww zijn binnen gestroomd, en die toen tenminste 54 jaar waren en thans nog werkloos zijn, alsnog aanspraak kunnen maken op IOW. Naar ons oordeel kan en mag zulks niet de bedoeling zijn.

In de tweede plaats zij opgemerkt, dat de voorgestelde regeling nauwelijks effectieve werking zal kunnen hebben. Immers het feit dat ex-WWV'ers in de aangegeven doelgroep, in de Rww verblijven, betekent dat zij geen vermogen hebben. Voor betrokkenen maakt het dan in de regel niet uit of zij onder de IOW of onder de Rww vallen. Toetreding tot de IOW brengt hen dan niet in een betere positie.

Tenslotte merken wij op dat inherent aan ieder systeem is, dat er zekere overgangsproblemen optreden. De genoemde leden wensen feitelijk een ruimere overgangsbepaling dan voortvloeit uit de begrenzingen waarvoor reeds bij invoering van de interim-regeling in de WWV is gekozen. Wij achten de door deze leden genoemde additionele overgangsregeling – nog los van het besparingsverlies – op grond van deze drie overwegingen ongewenst.

De IOW in relatie met de ABW

De leden van de fracties van de P.v.d.A. en van D'66 blijven bij hun opvatting, dat een regeling met de strekking als de voorgestelde IOW ook binnen het kader van de Algemene Bijstandswet (ABW) zou kunnen worden gerealiseerd.

Wij menen dat wij in de voorgaande stukken voldoende hebben duidelijk gemaakt, dat wij een regeling binnen de ABW niet wenselijk vinden. Dit stuit op wetstechnische én op inhoudelijke bezwaren. Overigens blijkt reeds uit hun inbreng in het voorlopig verslag dat de leden van de P.v.d.A.-fractie ook geen voorkeur wilden uitspreken voor een oplossing binnen de ABW. De opmerkingen die deze leden maken over de door hen veronderstelde inhoud van de uitgangspuntennotitie betreffende het sanctiebeleid, die onlangs op 10 maart aan de Tweede Kamer is toegezonden, kunnen wij met het vorengaande niet in verband brengen. In tegenstelling tot hetgeen deze leden kennelijk menen, wordt in die notitie

aan het principe, dat bij de bijstandsverlening met individuele omstandigheden wordt rekening gehouden, volledig recht gedaan.

Naar aanleiding van een vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie terzake van de beschikbaarheid van de resultaten van het middelentoets-onderzoek bij WWV en Rww, merken wij op dat het eindrapport thans in concept gereed is. Het definitieve eindrapport zal binnen enkele weken worden vastgesteld.

Uit het concept-eindrapport blijkt dat van het totale aantal uitstromende WWV'ers van 50 jaar en ouder, 55,6% in de ABW/Rww terecht komt. Voor degenen die geen ABW/Rww aanvragen, dan wel hun aanvraag zien afgewezen, gelden de volgende oorzaken van niet-aanvraag/afwijzing.

A. 3W/Rww toegekend	55,6%
ABW/Rww niet toegekend op grond van:	
Inkomenstoets: 11,8%	
Vermogenstoets: 15,3%	
Inkomens + vermogenstoets: 1,4%	
Middelentoets totaal	28,5%
Andere uitkering dan ABW/Rww	2,8%
Vinden van werk	4,9%
Onbekende redenen + overige oorzaken	8,2%
Totaal	100,0%

De aan het onderzoek ontleende gegevens wijken niet substantieel af van de veronderstellingen terzake. Bij de berekening van de financiële effecten van de stelselherziening en met name ter zake van de IOW is uitgegaan van een uitval van 10% als gevolg van de inkomenstoets en 15% als gevolg van de vermogenstoets.

De leden van de P.v.d.A.-fractie kunnen onze opvatting niet delen, dat er geen substantiële verschillen in de uitvoeringskosten zullen zijn tussen onze keuze voor een IOW los van de ABW, en de mogelijkheid van een aan de IOW materieel gelijke regeling binnen de ABW.

Deze leden geven niet aan op grond van welke argumenten zij onze mening betwisten. Wij zien dan ook geen aanleiding onze aanvankelijke mening, dat er voor wat betreft de uitvoeringskosten geen substantiële verschillen zijn tussen de beide keuzes, te herzien.

Immers bij beide keuzes gaat het om een gezamenlijke bestandsomvang van dezelfde grootte, waarbij de IOW in onze keuze als een apart bestand zal bestaan, doch bij het door de leden van deze fractie bedoelde alternatief als een apart sub-bestand, evenals bij de Rijksgroepsregelingen, binnen de ABW zal bestaan.

De omstandigheid dat ten aanzien van de wijze van uitvoering in de regelgeving wordt aangesloten bij de ABW versterkt ons in onze mening.

De leden van de P.v.d.A.-fractie zijn van mening, dat de voorgestelde maximumhoogte van de vrijlatingsregeling in de IOW en het Bijstandsbesluit landelijke normering (Bln) betekent, dat de vrijlating van 30 procent in de IOW tegenover 25 procent in het Bln materieel voor de betrokkenen vrijwel geen verschil betekent. Zij vragen of wij deze indruk kunnen weerleggen.

De vrijlatingsregeling in de IOW is voor gehuwden of daarmee gelijkgesteld en voor alleenstaanden gunstiger dan die in het Bln. De maximum vrijlating wordt in de IOW bereikt als de inkomsten uit arbeid 50 procent of meer van de uitkeringsgrondslag, met inbegrip van de vakantie-uitkering bedragen. Tot aan dit bedrag wordt van de inkomsten uit arbeid bij de IOW 5 procent meer vrijgelaten dan bij de ABW (Bln). Dit verschil kan oplopen tot ongeveer f 40 per maand voor degenen met een uitkering voor gehuwden. De maximum vrijlating wordt bij de ABW (Bln) bereikt, als de inkomsten uit arbeid 60 procent van het normbedrag van het Bln bedragen.

Voor één-oudergezinnen is de vrijlating in de bijstand in bepaalde gevallen iets gunstiger. Dat komt door de eerste volledige vrijlating ter grootte van 5 procent van het maandbedrag in de bijstand. Daardoor bereikt het hoofd van een één-oudergezin in de bijstand de maximumvrijlating bij inkomsten van 45 procent van het maandbedrag.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vragen wat de reden is, dat het beroep tegen een beslissing van gedeputeerde staten in de IOW schorsende werking heeft en in de ABW in het algemeen niet.

De reden hiervoor is in de memorie van toelichting al vermeld. Hierbij speelt een rol dat de ABW geldt als laatste voorziening in de noodzakelijke bestaanskosten. Is een beroep op bijstand door gedeputeerde staten gegrond verklaard en stellen burgemeester en wethouders hoger beroep in, dan zou het voor de betrokkene té nadelige gevolgen kunnen hebben om voor de duur van het Kroonberoep verstoken te zijn van enige uitkering.

Wordt in een soortgelijk geval hoger beroep in het kader van de IOW ingesteld, dan blijft voor de betrokkene ter voorziening in de noodzakelijke bestaanskosten altijd nog een beroep op de bijstand mogelijk. Van een langdurig nadeel voor de IOW-aanvrager, zoals door deze leden wordt gesteld, kan derhalve niet gesproken worden.

Omtrent het percentage van de gevallen, waarin door gedeputeerde staten op grond van artikel 43, tweede lid, schorsende werking aan het beroep wordt verleend, zijn geen gegevens voorhanden. Dit blijft echter beperkt tot incidentele beslissingen, waarin bijzondere aspecten van de bijstandsverlening aan de orde zijn.

2. Een specifieke voorziening voor oudere werkloze werknemers

Zelfstandigen

De leden van verschillende fracties vragen opnieuw aandacht voor de positie van de oudere ex-zelfstandige die is genoodzaakt zijn bedrijf te beëindigen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. geven aan niet overtuigd te zijn door de argumenten van het kabinet om deze groep niet onder de personenkring van de IOW te brengen. Zij vragen in het bijzonder een reactie van het kabinet op de brief die de voorzitter van de Katholieke Nederlandse Boeren- en Tuindersbond, drs. J. J. Schouten, op 24 februari 1986 namens de centrale organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw heeft gezonden aan de Vaste Commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Genoemde leden zijn van mening dat deze brief voldoende en interessante elementen bevat om de oudere ex-zelfstandigen onder de IOW te brengen.

Hoewel de genoemde brief naar onze mening een aantal interessante suggesties bevat, waarop wij aanstonds nog terugkomen, delen wij niet de daarin verwoorde opvatting dat het opnemen van oudere ex-zelfstandigen in de personenkring van de IOW niet tot problemen van technische of andere aard behoeft te leiden. In de memorie van antwoord zijn wij uitvoerig ingegaan op de complicaties waartoe een dergelijke stap zou voeren.

Enerzijds kleven aan opname van oudere ex-zelfstandigen in de IOW bezwaren die samenhangen met het karakter van deze regeling. De IOW is opgezet als verlengstuk van de nWW, hetgeen impliceert dat werkloze werknemers pas in aanmerking komen voor een IOW-uitkering, nadat ze het voorgaande uitkeringstraject geheel hebben doorlopen en dus reeds ten minste 4 jaar werkloos zijn. Ex-zelfstandigen zouden daarentegen – afgezien van een mogelijke wachttijd – rechtstreeks instromen in de IOW.

In de memorie van antwoord hebben wij verder gewezen op de afwijkende vermogenspositie van ex-zelfstandigen. Terecht wordt er in de

brief van de centrale organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw op gewezen dat voor (ex-)zelfstandigen het vermogen tevens dient als aanvullende oudedagsvoorziening.

Dit neemt niet weg dat zich ten aanzien van de hoogte van het vermogen een belangrijk verschil kan voordoen tussen werkloze werknemers en ex-zelfstandigen. Bij werkloze werknemers zal de aanwezigheid van aanzienlijke vermogens eerder uitzondering dan regel zijn. Bij zelfstandigen die hun bedrijf moeten beëindigen, kan dit anders liggen.

Uit een publicatie van het Landbouw Economisch Instituut (LEI) over de financiële positie van de landbouw (boekjaar 1981/1982) blijkt dat agrariërs zonder opvolger die langer dan 25 jaar hun bedrijf uitoefenen gemiddeld over een eigen vermogen beschikken van f 650 000. Dit wordt voornamelijk verklaard door het bezit van onroerend goed, waarvan de reële waarde overigens onderhevig kan zijn aan prijsschommelingen.

Het gaat hier uiteraard om een gemiddelde voor bestaande bedrijven. De gegevens van het LEI geven geen uitsluitsel over de vraag hoe hoog het eigen vermogen van oudere agrariërs is die als gevolg van een structureel te laag inkomen, hun bedrijf moeten beëindigen. Ten aanzien van het midden- en kleinbedrijf, waar sprake is van een grotere diversiteit in branche-activiteiten, is de gemiddelde omvang van het eigen vermogen thans niet bekend, doch dit is in het algemeen beduidend lager dan in de landbouw. Wel geven onderzoeken uit 1980 naar het functioneren van de Rijksgroepsregeling oudere zelfstandigen (Roz), aan, dat bij oudere zelfstandigen het hebben van bescheiden inkomens (veelal op of onder het sociaal minimum) niettemin vaak gepaard gaat met een relatief goede vermogenspositie. Voorzover dergelijke vermogens bij bedrijfsbeëindiging vrijkomen, kan daaruit een zodanig inkomen uit vermogen resulteren, dat betrokkenen daarmee voor een niet onbelangrijk deel zelf in hun bestaan kunnen voorzien. Overigens achten de centrale organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw het blijkens hun genoemde brief van 24 februari 1986 niet onredelijk, indien bij een eventuele opname van ex-zelfstandigen in de IOW met inkomen uit vermogen rekening zou worden gehouden.

Naast genoemde algemene bezwaren dient er anderzijds op te worden gewezen, dat het opnemen van oudere ex-zelfstandigen in de personenkring van de IOW een ingrijpende aanpassing van deze regeling zou vergen. Ter verduidelijking geven wij onderstaand een overzicht van de belangrijkste wijzigingen in de IOW die daartoe noodzakelijk zouden zijn:

1. In de IOW zouden oudere ex-zelfstandigen die aan bepaalde, nader te benoemen, voorwaarden voldoen formeel moeten worden gelijkgesteld met werkloze werknemers in de zin van dit wetsvoorstel.

2. Bepaald zou moeten worden, wanneer iemand als (ex-)zelfstandige kan worden aangemerkt. Hierbij speelt een rol de mate en de vorm waarin men als zelfstandige actief was.

3. Een omschrijving zou moeten worden opgenomen van hetgeen wordt verstaan onder het beëindigen van een bedrijf. Met andere woorden: in welk geval kan een bedrijf worden geacht te zijn beëindigd.

4. Voor ex-zelfstandigen zou een afzonderlijke leeftijdsgrens voor het recht op uitkering moeten worden opgenomen, die vergelijkbaar is met de leeftijd waarop werkloze werknemers in aanmerking kunnen komen voor een IOW-uitkering.

5. Er zouden voor ex-zelfstandigen diverse geheel nieuwe voorwaarden in de IOW moeten worden opgenomen, die van een heel ander karakter zijn dan die welke ten aanzien van werkloze werknemers gelden. Dit betreft met name voorwaarden ten aanzien van:

- de duur van de zelfstandige bedrijfs- of beroepsuitoefening;
- de hoogte van het in een nader te bepalen periode verworven inkomen. Als inkomensbegrip zou moeten gelden de winst uit onderneming op jaarbasis en overig inkomen uit of in verband met arbeid;
- de inkomensverwachting voor het lopende jaar en eventueel voor de toekomst. Mede op grond hiervan kan worden beoordeeld of het bedrijf

inderdaad niet levensvatbaar is, zodat aanleiding bestaat tot beëindiging daarvan;

– het tijdstip van de aanvraag in relatie tot het tijdstip van de bedrijfsbeëindiging. Bepaald zou moeten worden dat als regel geen recht op uitkering bestaat, indien de beëindiging van het bedrijf reeds voor de aanvraag heeft plaatsgehad;

– de feitelijke beëindiging van het bedrijf. Deze zou als voorwaarde voor het recht op uitkering moeten gelden.

6. Na indiening van de aanvraag zal enige tijd benodigd zijn voor de beoordeling daarvan en ter realisering van de bedrijfsbeëindiging. Een daartoe strekkende termijn zou nader in de IOW moeten worden bepaald.

7. Voor de uitvoering van de IOW ten aanzien van ex-zelfstandigen zouden afzonderlijke uitvoeringsbepalingen moeten worden opgenomen.

Voor de vaststelling van het recht op uitkering zou het noodzakelijk zijn te beschikken over een onderzoeksrapport omtrent het bedrijf in kwestie.

Voor deze onderzoeken zouden bestaande organen in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw kunnen worden ingeschakeld, die zouden moeten rapporteren aan een deskundige adviescommissie; als zodanig zou bijvoorbeeld moeten worden aangewezen de plaatselijke commissie zelfstandigen die functioneert ingevolge de Rijksgroepsregeling zelfstandigen (Rz). Bepaald zou moeten worden dat burgemeester en wethouders, alvorens een beslissing te nemen op een aanvraag, deze commissie horen.

8. Aangegeven zou moeten worden in welke gevallen geen recht op uitkering bestaat. Hierbij zouden ook moeten worden betrokken de gevolgen voor en de relatie met andere regelingen voor zelfstandigen, zoals de bedrijfsbeëindigingsregelingen en de Rz en Roz.

Uit dit overzicht, waarmee wij geen volledige opsomming van specifieke aspecten beogen, blijkt naar onze mening dat een eventuele opname van oudere ex-zelfstandigen in de personenkring van de IOW tot een ingrijpende wijziging van dit wetsvoorstel zou leiden. Er zouden diverse afwijkende – voor één specifieke groep geldende – uitkeringsvoorwaarden in de IOW moeten worden opgenomen, hetgeen de helderheid en overzichtelijkheid van de structuur van de regeling niet ten goede zou komen.

Gelet op genoemde konsekventies voor de voorgestelde IOW en gezien de eerdergenoemde algemene bezwaren, handhaven wij onze opvatting dat opname van oudere ex-zelfstandigen in de personenkring van de IOW geen goed begaanbare weg is.

De leden van de C.D.A.-fractie geven aan gevoelig te zijn voor de door het kabinet aangevoerde uitvoeringstechnische en wetsystematische bezwaren tegen het onder de IOW brengen van oudere ex-zelfstandigen. Zij doen het concrete voorstel voor deze categorie een afzonderlijke regeling tot stand te brengen, die vergelijkbaar is met de IOW. Zij geven daarbij de door hen wenselijk geachte hoofdlijnen voor een dergelijke Inkomensvoorziening Oudere Zelfstandigen (IOZ) aan.

Ook in de genoemde brief dd. 24 februari 1986 van de centrale organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw wordt gewezen op de mogelijkheid van een afzonderlijke regeling voor oudere ex-zelfstandigen, analoog aan de IOW.

Wij constateren dat de leden van de C.D.A.-fractie bij hun voorstel uitgaan van de overweging dat er, evenzeer als voor oudere werkloze werknemers, ook voor oudere (ex-)zelfstandigen, die in een vergelijkbare uitzichtloze situatie verkeren, aanleiding is een regeling te treffen.

Wij erkennen dat zich ten aanzien van zelfstandigen met een inkomen dat structureel onder het sociaal minimum ligt, terwijl geen enkel perspectief op verbetering bestaat, de situatie kan voordoen dat voortzetting van het zelfstandige bedrijf of beroep niet langer zinvol wordt geacht.

Onder bepaalde voorwaarden kan dan bij bedrijfsbeëindiging van werkloosheid worden gesproken, die niet verwijtbaar is te achten. Dit is met name het geval, indien een blijvend slecht bedrijfsresultaat, dat niet te wijten is aan de wijze van bedrijfsvoering, in feite dwingt tot bedrijfsbeëindiging. Indien op grond van deze overweging de keuze zou worden gemaakt om voor oudere zelfstandigen, die zich genoodzaakt zien hun bedrijf te beëindigen, een sociale voorziening te treffen die vergelijkbaar is met de IOW, verdient, gelet op de genoemde bezwaren tegen opname in de IOW, een afzonderlijke regeling naar onze mening de voorkeur.

Daarbij dient naar onze opvatting een zorgvuldige afweging plaats te vinden, met name of en onder welke voorwaarden en criteria zo'n regeling gewenst is en mogelijk zou zijn.

De leden van de C.D.A.-fractie noemen een aantal hoofdlijnen voor een IOZ, die in belangrijke mate overeenkomen met suggesties in de aangehaalde brief van de centrale organisaties van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf en de landbouw.

Deze hoofdlijnen komen neer op het volgende:

- de IOZ zou een uit de algemene middelen gefinancierde voorziening moeten zijn die berust onder de verantwoordelijkheid van de bewindslieden van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- als voorwaarden voor het recht op uitkering gelden:
  - de leeftijd van 55 jaar dient bij aanvraag te zijn bereikt;
  - voorafgaand aan de aanvraag dient tenminste 10 jaar als zelfstandige ondernemer te zijn gewerkt;
  - het inkomen dient gedurende 3 jaar voorafgaand aan de aanvraag niet hoger te zijn geweest dan gemiddeld f 31 000 per jaar;
  - er dient sprake te zijn van reële bedrijfsuitoefening als hoofdberoep.
- er geldt een inkomenstoets voor inkomen uit arbeid en vermogen, ook van de partner.

Deze hoofdlijnen kunnen naar onze mening bij de bedoelde afweging worden betrokken. Wij achten het echter noodzakelijk te komen tot een verdere uitwerking van uitgangspunten, voorwaarden en criteria, alvorens ons standpunt inzake de wenselijkheid van een sociale voorziening voor oudere ex-zelfstandigen nader te bepalen.

De leden van de C.D.A.-fractie geven als hun mening dat de eventuele invoering van een IOZ gepaard zou kunnen gaan met een opheffing van de huidige bedrijfsbeëindigingsregelingen. Zij achten het bestaan, naast een IOZ, van specifieke structuurverbeterende maatregelen, uitgaande van de vakdepartementen en in eerste instantie te financieren door de belanghebbende bedrijfsgenoten, niet uitgesloten.

Wij tekenen hierbij aan dat in de genoemde nadere afweging de plaats en functie van de huidige bedrijfsbeëindigingsregelingen inderdaad moet worden betrokken, evenals de gevolgen voor het economisch structuurbeleid. Thans reeds een uitspraak te doen over een mogelijke opheffing van deze regelingen achten wij prematuur.

In principe is het niet uitgesloten dat een eventuele sociale voorziening voor oudere ex-zelfstandigen en economische structuurmaatregelen ten aanzien van bepaalde bedrijfstakken naast elkaar bestaan.

Het beleid aangaande specifieke structuurverbeterende maatregelen is een aangelegenheid van de vakdepartementen, in overleg met de betrokken vakorganisaties. Dit betreft ook de wijze van financiering.

Wij zijn het met de leden van de C.D.A.-fractie eens, dat bij een eventuele totstandkoming van een sociale voorziening voor ex-zelfstandigen een nauwkeurige afstemming met de bedrijfsbeëindigingsregelingen een belangrijk element zal moeten zijn.

De mogelijke kosten van een eventuele IOZ komen overeen met die van een opname van ex-zelfstandigen onder dezelfde voorwaarden in de IOW. Voor wat betreft de raming voor die kosten verwijzen wij naar de memorie van antwoord (kamerstukken II, 1985-1986, 19 260, nr. 6 blz.

10-11). Dit in antwoord op een desbetreffende vraag van de leden van de fractie van het C.D.A.

De leden van de V.V.D.-fractie vragen ons opnieuw in te gaan op de mogelijkheid en wenselijkheid van een aan de IOW gelijkwaardige aanpassing van de bedrijfsbeëindigingsregelingen.

Een dergelijke aanpassing van genoemde regelingen zou wat de hoofdzaken betreft in elk geval tot de volgende wijzigingen moeten leiden:

- Afstemming van de periodieke maanduitkeringen. De uitkering in de regeling voor het midden- en kleinbedrijf (m.k.b.-regeling) ligt op het niveau van het sociaal minimum en is dus vergelijkbaar met de IOW. De maandelijkse vergoeding in de landbouwregelingen daarentegen ligt aanmerkelijk beneden het sociaal minimum.

- Afstemming van leeftijdsgrenzen. De bedrijfsbeëindigingsregelingen staan – deels – ook open voor personen beneden de in de IOW geldende leeftijdsgrens.

- Afstemming van de duur van de uitkering. Voor een tot het 65ste jaar doorlopende uitkering komt men in de m.k.b.-regeling al naar gelang de bedrijfstak in aanmerking vanaf 59 of 61-jarige leeftijd. Bij beëindiging beneden die leeftijd varieert de uitkeringsduur van 6 tot 18 maanden. De landbouwregeling voorziet zonedig in een uitkering tot het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd en kent verder geen expliciete beperking van de uitkeringsduur.

- Afstemming van de inkomenstoets. In de IOW wordt gedurende ten hoogste 2 jaar 30% van het inkomen uit arbeid vrijgelaten. De vrijlating in de m.k.b.-regeling bedraagt 25% gedurende 2 jaar. De landbouwregeling kent geen inkomenstoets en heeft dus een onbeperkte vrijlatingsfaciliteit. Het vermogen wordt in genoemde regelingen, evenals in de IOW vrijgelaten.

- Afstemming van de arbeidsverledeneis, c.q. vereiste vestigingsduur. In de IOW geldt de eis uit de nWW dat de werknemer in de 5 jaren voorafgaande aan de werkloosheid tenminste 3 jaar heeft gewerkt. Daarnaast dient hij gedurende de maximum termijn een nWW-uitkering te hebben ontvangen. In de m.k.b.-regeling geldt een vestigingsduur van tenminste 10 jaar; in de landbouwregeling van tenminste 5 jaar.

- De bedrijfsbeëindigingsregelingen kennen niet, zoals de IOW, een uitgebreid samenstel van voorwaarden gericht op bevordering van de arbeidsinschakeling.

Ondanks deze aanpassingen zou van gelijkwaardigheid in strikte zin tussen bedrijfsbeëindigingsregelingen en IOW nog geen sprake zijn.

De landbouwregeling kent bij voorbeeld uitkeringen ineens, die aanzienlijk kunnen zijn. Daarnaast blijven er op onderdelen nog talrijke verschilpunten.

Wij zijn van mening dat de IOW enerzijds en de bedrijfsbeëindigingsregelingen anderzijds, vanwege het fundamentele verschil in karakter en doelstelling, nauwelijks vergelijkbaar zijn. Een zodanige aanpassing van de bedrijfsbeëindigingsregelingen dat deze gelijkwaardig worden aan de IOW en tegelijk hun karakter als structuurmaatregel behouden, achten wij niet goed realiseerbaar. Zo'n aanpassing zou leiden tot een sterke vermenging van het structuurverbeterende aspect en het sociale zekerheidsaspect. Wij achten een zo ver gaande vermenging van ongelijksoortige doelstellingen binnen één regeling niet gewenst.

Ditzelfde bezwaar geldt ook ten aanzien van de door de leden van de D'66-fractie naar voren gebrachte mogelijkheid van een integratie van de bedrijfsbeëindigingsregelingen in de IOW.

Wij hebben in de memorie van antwoord reeds beargumenteerd, waarom de bedrijfsbeëindigingsregelingen naar onze mening niet inpasbaar zijn in de IOW.

Deze leden vragen zich af of de huidige bedrijfsbeëindigingsregelingen niet reeds overwegend het karakter hebben van een sociale uitkeringsregeling.

Wij merken hierbij op dat het sociale aspect zeker niet ontbreekt in deze regelingen, doch het neemt er geen overheersende plaats in. Het zwaartepunt in de bedrijfsbeëindigingsregelingen ligt bij het economisch structuurbeleid, hetgeen ook reeds blijkt uit het feit dat deze regelingen onder de verantwoordelijkheid zijn geplaatst van de ministers van Economische Zaken en van Landbouw en Visserij.

In de genoemde memorie van antwoord hebben wij erop gewezen dat bij het streven naar een zodanige aanpassing van de bedrijfsbeëindigingsregelingen, dat langs die weg voor oudere ex-zelfstandigen een aan de IOW gelijkwaardige voorziening zou ontstaan, ook in overweging moet worden genomen dat er thans sectoren zijn, waarvoor geen beëindigingsregeling geldt.

Diversen

Uit het antwoord op de door hen gestelde vraag of IOW-gerechtigden in aanmerking zullen komen voor een eventuele nieuwe eenmalige uitkering, menen de leden van de P.v.d.A.-fractie te begrijpen dat alsdan wel rekening zal worden gehouden met eventueel aanwezig vermogen.

Zoals in de memorie van antwoord is gesteld, zullen IOW-ers onder dezelfde voorwaarden als anderen een beroep kunnen doen op een eventuele nieuwe eenmalige uitkering. De tot dusverre getroffen eenmalige-uitkeringsregelingen bevatten geen vermogenstoets.

3. Kring der rechthebbenden

De leden van de P.v.d.A.-fractie spreken hun verwondering uit over de zinsnede in de memorie van antwoord, dat het bij gelijktijdige werkloosheid van twee echtgenoten niet uitmaakt wie de werkloze werknemer is. Zij vragen hoe dit te rijmen is met de derde EG-richtlijn. Zij vragen verder de voorgestelde IOW voor te leggen aan de Europese Commissie.

Volgens de definitie in artikel 2, eerste lid, onderdeel a, en de bepalingen in artikel 3 kunnen beide echtgenoten tevens werkloze werknemer zijn. Voor het recht op uitkering, zoals verwoord in artikel 4, maakt dit geen enkel verschil met een situatie, waarin sprake is van een werkloze werknemer met een echtgenoot die geen werkloze werknemer is. In de door de genoemde leden bedoelde situatie van twee werkloze werknemers kunnen ingevolge artikel 27 aan beiden voorwaarden tot inschakeling in de arbeid worden opgelegd. Ook de bepalingen ten aanzien van bij voorbeeld het geldend maken van het recht op uitkering, de betaling van de uitkering, bezwaar en beroep zijn dan even zo goed van toepassing op de ene als op de andere echtgenoot. Wij zien niet in op welke wijze hierin van enige strijdigheid met de derde EG-richtlijn sprake zou kunnen zijn. Wij zijn dan ook van oordeel dat er geen enkele aanleiding is het wetsvoorstel aan de Europese Commissie voor te leggen.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vragen vervolgens of in de door hen bedoelde situatie een echtgenoot op grond van artikel 5, tweede lid, geen recht op uitkering zou hebben, wanneer zich een in dat artikellid bedoelde omstandigheid voordoet.

De vrees van deze leden is ongegrond. Zoals hierboven aangegeven, zijn in de door de genoemde leden bedoelde situatie beide echtgenoten werkloze werknemer overeenkomstig de definitie in dit wetsvoorstel. Wanneer één van de echtgenoten bij voorbeeld rechtens van zijn vrijheid is beroofd, behoudt de ander ingevolge artikel 5, tweede lid, recht op een IOW-uitkering, zij het op het niveau van een alleenstaande.

Het pleidooi van de leden van de D'66-fractie om uit te gaan van een 50/50 uitbetaling, tenzij men anders verzoekt, volgen wij niet. Wij zijn van

opvatting dat het niet juist is uitbetaling te doen aan iemand die daarom niet heeft verzocht. Het staat immers aan beide partners vrij om een gesplitste uitbetaling te vragen, zodat naar onze mening volledig wordt recht gedaan aan het uitgangspunt dat beiden gelijkelijk recht kunnen doen gelden op de uitkering.

Antwoordend op de betreffende vraag van het lid van de R.P.F.-fractie in het eindverslag bij de nWW, merken wij op, dat wij geen aanleiding zien om in de IOW, naast het leeftijdscriterium, een extra toelatingseis in te bouwen in de vorm van een extra arbeidsverledeneis naast die in de nWW.

4. De uitkering

4.1. Het recht op uitkering

In antwoord op de desbetreffende vraag van de leden van de P.v.d.A.-fractie met betrekking tot het begrip duurzaamheid hebben wij in de memorie van antwoord toegelicht, dat de IOW ten aanzien van de zogenaamde kennismakingsperiode aansluit bij de termijn die daarvoor al sedert 1976 in het kader van de ABW wordt gehanteerd.

Dit blijkt uit de memorie van toelichting. Voor de veronderstelling van de genoemde leden, dat wij verschillende invulling van het begrip duurzaamheid volstrekt niet bezwaarlijk zouden achten, hebben wij naar onze mening geen aanleiding gegeven.

4.2. Het niveau van de uitkering

De leden van de fractie van de P.v.d.A. vragen naar de minimale termijn die wij noodzakelijk achten tussen de datum waarop een wetsvoorstel inzake premieheffing tot wet wordt verheven en de invoeringsdatum van de stelselherziening.

De duur van deze termijn is in hoge mate afhankelijk van de mate waarin de uitvoeringsorganen ons standpunt over het vereenvoudigende karakter van dat wetsvoorstel delen. Wij willen onze conclusie over de noodzakelijke termijn dan ook opschorten tot de reactie van de SVr op het concept-wetsvoorstel dat wij binnenkort aan hen zullen voorleggen. In antwoord op de vraag van deze leden, of het wel de bedoeling is dat bedoeld wetsvoorstel aan de Kamer wordt aangeboden, voordat de eindstemming over de stelselwijziging plaatsvindt, kunnen wij mededelen dat de Kamer in elk geval via toezending van het concept-wetsvoorstel inzicht zal hebben in de voorgestelde oplossingen, voordat de eindstemming over de stelselherziening plaatsvindt.

4.3. De inkomenstoets

De leden van de C.D.A.-fractie zien alsnog gaarne een reactie tegemoet op hun in het voorlopig verslag gemaakte opmerkingen over de vrijlatingsregeling voor bijverdiensten in de IOW onder andere met betrekking tot de beperking van de duur van de vrijlating.

In zijn algemeenheid is op de vrijlatingsregeling van bepaalde inkomsten ingegaan in de paragrafen 1.2.1.1 en 1.2.1.2 van de memorie van antwoord bij de Toeslagenwet (kamerstukken II, 1985-1986, 19 257, nr. 5, blz. 5-6) en paragraaf 4.4 van de memorie van antwoord bij de IOW (kamerstukken II, 1985-1986, 19 260, nr. 6, blz. 15).

Evenals de ABW/Rww is de IOW een regeling waarbij de minimumbehoefte-functie een centrale plaats inneemt. Door een onbepaalde vrijlatingstermijn wordt in feite het minimumbehoefte-karakter van de IOW wezenlijk aangetast.

Een in duur niet beperkte vrijlating van neveninkomsten zal extra uitkeringslasten met zich brengen van circa 30 mln. gulden. Met de

eventuele verhoging van uitvoeringskosten als gevolg van het vaker voorkomen van de toepassing van vrijlatingsbepalingen, is daarbij nog geen rekening gehouden.

Gelet op het minimumbehoefte karakter van de IOW menen wij dat er majeure bezwaren bestaan tegen het opnemen van een niet in tijd beperkte vrijlating van neveninkomsten in het voorliggende wetsvoorstel. Er zou bij een dergelijke niet in de tijd beperkte vrijlating in de IOW evenmin aanleiding zijn een zelfde onbeperkte vrijlating op de Toeslagenwet achterwege te laten. Op de kosten daarvan wordt in paragraaf 1.2.1.2 van de nota naar aanleiding van het eindverslag bij de Toeslagenwet ingegaan.

5. Voorwaarden en sancties

De leden van de P.v.d.A.-fractie vragen naar het aantal boven-50-jarigen waarvoor een bepaalde scholing of opleiding door het (gewestelijk) arbeidsbureau noodzakelijk werd geacht voor de (her)inschakeling in het arbeidsproces.

Wij beschikken niet over cijfers betreffende de aantallen waarom het hier gaat of kan gaan. In de memorie van antwoord hebben wij reeds aangegeven, dat wij de mogelijkheid tot toepassing van het scholingsinstrumentarium in de IOW niet willen uitsluiten.

De leden van de fractie van D'66 vragen een bevestiging van hun conclusie, dat de oudere werkloze werknemer en de partner van deze werkloze een opleiding in het hoger beroeps- of wetenschappelijk dagonderwijs kan volgen.

Deze conclusie is juist. Overigens vragen wij ons af of de discussie over het volgen van dergelijke opleidingen met behoud van uitkering, gezien de uitkomst van de behandeling in de Tweede Kamer van de voorgestelde Wet op de Studiefinanciering, in dit verband nog moet worden voortgezet. Wij doelen met name op het verwerpen van de motie Wallage c.s. (kamerstukken II, 1985-1986, 19 125, nr. 78).

De leden van de fracties van D'66 en de R.P.F. wijzen nogmaals op hun afwijzende houding inzake de mogelijkheid van het opleggen van voorwaarden tot (her)inschakeling in de arbeid aan de partner van de werkloze werknemer. Cruciaal naar de mening van de leden van de D'66-fractie is, dat het in de huidige omstandigheden niet gerechtvaardigd moet worden geacht aan allen, met of zonder arbeidsverleden, verplichtingen tot beschikbaarstelling voor de arbeid op te leggen. De IOW zou hiermee volgens deze leden in strijd zijn.

Zoals wij bij eerdere gelegenheden hebben uiteengezet, is er in de IOW geen sprake van, dat aan allen dergelijke verplichtingen moeten worden opgelegd. Wij hebben juist betoogd, dat dit met inachtneming van een aantal in de wet opgenomen criteria een op de individuele omstandigheden afgestemde beslissing van de uitvoerder van de wet is. Om hoeveel personen het hierbij zou kunnen gaan, kan niet worden aangegeven. Dit laatste eveneens in antwoord op een vraag van de leden van de fractie van D'66.

6. De uitvoering van de regeling

De leden van de P.v.d.A.-fractie stellen de vraag, wanneer een wijziging van het Bln te verwachten is ten aanzien van de vrijlating van vermogen in de vorm van het zelf bewoonde eigen huis van IOW-gerechtigden met aanvullende bijstand. Zij stellen er veel prijs op, dat een wijziging van het Bln de Kamer bereikt voor de mondelinge behandeling van de IOW een aanvang neemt.

De bedoelde wijziging van het Bln zal, zoals is meegedeeld in de memorie van antwoord, tijdig gereed zijn met het oog op de inwerkingtreding van de IOW. Mede gelet op de te volgen procedure, waaronder advisering door het College ABW, zal het echter niet mogelijk zijn deze voor de mondelinge behandeling van de IOW de Kamer te laten bereiken. Opname van een dergelijke wijziging in de Invoeringswet stelselherziening achten wij niet gewenst.

De toegezegde brief omtrent de financiële gevolgen voor de gemeenten van de stelselherziening van de sociale zekerheid, die op het tijdstip van indiening van het eindverslag nog niet was uitgestuurd, is op 12 maart 1986 door de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken aan de Tweede Kamer gezonden. De door de leden van de P.v.d.A.-fractie onaanvaardbaar geachte situatie van een ingediende nota naar aanleiding van het eindverslag zonder publicatie van deze brief is derhalve niet aan de orde.

7. De financiering

De leden van de fractie van de P.v.d.A. wensen reactie op hun stellingname, dat in de uitvoeringspraktijk van de gemeenten de IOW-gerechtigden niet uit het ABW-bestand doch uit het WWV-bestand overkomen. In die optiek menen zij dat het Rijk de IOW-lasten voor 100% moet overnemen.

Naar onze mening moet hier sprake zijn van een misverstand. Door ons is nooit beweerd, dat de IOW-gerechtigden afkomstig zouden zijn uit het ABW-bestand.

Wel is het zo dat het een categorie uitkeringsgerechtigden betreft die zonder de stelselherziende maatregelen na het doorlopen van de maximale WWV-uitkeringsperiode uiteindelijk aangewezen is op de ABW/Rww. De IOW treedt dus voor deze categorie in de plaats van de ABW/Rww. In dit verband merken wij op dat de per 1 januari 1985 getroffen interimregeling voor werkloze werknemers van 50 jaar en ouder binnen het kader van de WWV expliciet is bedoeld als tijdelijke maatregel vooruitlopend op de herziening van het sociale zekerheidsstelsel. De door ons gemaakte keuze voor een identieke financieringsstructuur als bij de ABW is in het licht van het vorenstaande volstrekt logisch.

8. Artikelen

Artikel 4, tweede lid

De leden van de P.v.d.A.-fractie plaatsen nog enige kanttekeningen bij onze opvatting, dat de werkloze werknemer en de echtgenoot gelijkelijk recht op uitkering hebben. Een uitkering voor hen tezamen is iets anders dan een recht voor ieder, zo betogen zij. Zij wijzen op de wijzigingsvoorstellen betreffende de ABW, waarmee, nadat het bijstandsrecht is vastgesteld, wordt bepaald dat de gezinsbijstand de echtelieden gelijkelijk toekomt. Zij stellen voor het onderhavige artikellid in die zin te wijzigen.

Blijkens artikel 4, eerste lid, is het recht op uitkering afhankelijk van de voorwaarde of er een werkloze werknemer in de zin van de IOW is. Dat zo zijnde, hebben in geval van twee echtgenoten, beiden gelijkelijk recht op de uitkering. Naar onze mening wordt geen verbetering bewerkstelligd door een tekstwijziging zoals door de leden van de P.v.d.A.-fractie wordt geopperd. Wellicht ten overvloede voegen wij hieraan nog toe, dat uit het advies van de Raad van State ook niet blijkt, dat de Raad een wijziging in de door de genoemde leden gewenste zin noodzakelijk acht.

Artikel 18

De leden van de P.v.d.A.-fractie verlangen duidelijkheid met betrekking tot het verschil tussen aannemelijk maken en bewijzen.

Zoals in de memorie van toelichting bij dit artikel is vermeld, is dit artikel in de voorgestelde IOW opgenomen in verband met het opnemen van een dergelijke bepaling in de voorgestelde nWW (artikel 25). In de nota naar aanleiding van het eindverslag bij de nWW wordt verwezen naar een nota van wijziging met betrekking tot artikel 25 van de nWW.

Artikel 18 van de IOW zal bij nota van wijziging op een zelfde wijze worden gewijzigd.

In paragraaf 3.5.5 in de nota naar aanleiding van het eindverslag bij de nWW wordt op de problematiek rond de bewijslast in het Nederlandse rechtssysteem uitgebreid ingegaan. Daarbij zijn ook een aantal voorbeelden met betrekking tot het «aannemelijk maken» opgenomen. Wij menen op deze plaats met een verwijzing naar die nota te kunnen volstaan.

Artikel 41

De vraag van de leden van de fractie van de P.v.d.A. of ook de in dit artikel bedoelde geschillen onder de werking van de recente uitspraak van het Europese Hof in de Zaak-Bentham vallen, wordt ontkennend beantwoord.

De uitspraak was gegrond op artikel 6 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. De vraag die daarbij aan de orde kwam, was of de Kroon al dan niet kan worden aangemerkt als een onafhankelijke en onpartijdige instantie inzake een geschil omtrent het vaststellen van burgerlijke rechten en verplichtingen. Van een dergelijk geschil is in artikel 41 geen sprake. Het betreft hier bestuurlijke geschillen tussen overheidsinstanties. Voornoemde uitspraak heeft dus geen consequenties ten aanzien van dit soort gevallen.

De Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
L. de Graaf